

*Олександр Олександрович Скрипнюк,
докторант відділу конституційного права
та місцевого самоврядування
Інституту держави і права
імені В. М. Корецького НАН України,
кандидат юридичних наук
ORCID: 0000-0001-5620-7762*

ГІБРИДНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ: ДО ПРОБЛЕМИ ПОЗИЦІОНУВАННЯ

Вступ. Перш ніж приступати до позиціонування гібридних режимів, слід вдатися до чіткого розмежування політичних режимів, хоча правовий і політичний континіум свідчить, що на практиці чисті типи є скоріше утопією, ніж реальністю, що зумовлює незгасаючу актуальність цієї проблематики, як і дискусії навколо неї. У найзагальнішому розумінні політичний режим поряд з формою державного правління та формою державного устрою визначає форму держави, під якою розуміють сукупність її основних характеристик, зумовлених інституційними, територіальними, функціональними способами організації влади.

Форма держави спирається на три складові: 1) порядок формування вищих органів влади держави, відносини між ними та населенням країни (форма правління); 2) спосіб територіального устрою держави, тобто певний порядок відносин між центральними, регіональними та місцевими органами влади (державний устрій); 3) механізми та методи здійснення політичної державної влади (політичний режим) [1, с. 41]. Останній визначає комплекс засобів здійснення політичної влади, тип влади, яка є відображенням характеру та особливостей взаємовідносин громадян та держави.

Цей тип влади – у широкому розумінні політичний режим – визначається способом і характером формування інституцій, представницьких установ, органів влади, особливостями взаємодії законодавчої, виконавчої і судової влади, її центральних і місцевих органів, рівнем розвитку демократичних свобод, роллю громадянського суспільства, політичних партій. Усі вищезгадані складові форми держави органічно взаємопов'язані, взаємно впливають одна на одну, визначаючи унікальні особливості держави, у тому числі політичний режим.

З розвитком правової політології почала переважати позиція, що політичний режим є ширшим поняттям, яке виходить за межі форми держави, позаяк стосується всієї політико-правової системи. Остання є багаторівневою, комплексною, взаємопов'язаною сукупністю взаємодій і взаємозв'язків правових і політичних інститутів та правових засобів, покликаних регулювати політико-правові відносини та явища, що виникають внаслідок цього регулювання, яка забезпечує стабільність і розвиток правової і політичної сфери [2, с. 265]. У конституційному праві також часто оперують такими категоріями, як державний режим чи державно-правовий, а не політичний. Але, на думку В. Редькіна, ці поняття не можна протиставляти, оскільки при демократичному політичному режимі і державний режим буде демократичним, або ж навпаки [3]. Чи буде коректним використання поняття «політико-правовий режим» замість політичний щодо політико-правової системи, – це питання потребує окремого вивчення і може стати перспективою подальших досліджень у цьому напрямі.

Головна мета дослідження полягає у вивченні проблеми позиціонування гібридного політичного режиму з огляду на його специфіку, оцінку за критерієм демократичності та особливості трансформації. Чимало вчених намагалися знайти місце гібридного політичного режиму на шкалі демократичних і недемократичних режимів, серед яких – Б. Геддес, Л. Даймонд, Д. Епштейн, В. Кейс, Х. Лінц, Г. О'Доннелл, С. Гантінгтон, С. Хейтс, А. Шедлер та ін. Методологічною базою, на яку спирається дослідження, є системний аналіз у поєднанні з міждисциплінарним підходом.

Виклад основного матеріалу. Вважається, що поняття політичного режиму та його поширена класифікація на демократичний, не/антидемократичний (авторитарний, тоталітарний) виникла

внаслідок застосування саме політичного підходу. Кожен з типів може бути поділений на підвиди залежно від притаманних йому ознак. С. Субота стверджує, що основними критеріями поділу державних (політичних) режимів на види є ступінь: урахування інтересів громадян під час здійснення державної влади; участі громадян у державному управлінні; колегіальності у прийнятті офіційних рішень; політичного та ідеологічного плюралізму та існування опозиції до влади; обмеження проявів протиправного насильства з боку держави щодо громадян; забезпечення прав і свобод людини і громадянина, а також домінуючі методи здійснення державної влади [4, с. 41].

Якщо коротко, то демократичний політичний режим – це сукупність методів і способів функціонування політичної системи, які покликані забезпечити втілення основних демократичних принципів, до яких належать, зокрема, народовладдя, захист прав та свобод людини і громадянина, плюралізм, свобода слова, рівність та ін. Відтак критеріями ефективності демократичного політичного режиму зазвичай називають відкритість формування влади, верховенство права, розмежування сфери повноважень держави і громадянського суспільства, пріоритет прав та свобод людини [5, с. 161]. За твердженням С. Суботи, критерії демократичного режиму є одночасно ознаками, які становлять його змістовну, сутнісну «серцевину», а це: реальність політичних прав і свобод громадян; політичний та ідеологічний плюралізм; виборність і змінюваність державної і місцевої влади; поділ влади; верховенство права; здійснення державної влади відповідно до принципу народного суверенітету; реальне забезпечення прав людини; здійснення державної влади в інтересах більшості з урахуванням інтересів меншості [6, с. 42]. Вчений акцентує увагу на тому, що демократичний режим зумовлює постійний двосторонній правовий зв'язок між державою і громадянським суспільством. Державна влада здійснюється демократичними методами на основі реального забезпечення широкої участі громадян та їх об'єднань у формуванні та здійсненні державної політики, утворенні та діяльності органів держави.

Тоді як за анти/недемократичного політичного режиму державна влада здійснюється антидемократичними методами, зосереджується в руках однієї особи або групи осіб, громадянське суспільство реально не впливає на формування і діяльність державних органів, унеможливується або суттєво комплікується здійснення прав і свобод громадян. Серед найпопулярніших недемократичних різновидів політичного режиму тоталітарний та авторитарний. Тоталітарний політичний режим означає монополюсно сконцентровану владу, повний контроль з боку держави над усіма сферами життя суспільства і кожною людиною, відсутність контролю влади з боку суспільства правовими засобами, неможливість захисту громадянами своїх прав та інтересів. Для тоталітарного режиму характерні такі риси, як однопартійна система, милітаризація держави, панування однієї ідеології (ідеологічний абсолютизм), ручне, централізоване управління економікою, монополія влади на інформацію, репресії та придушення прав і свобод людини. Найчастіше розрізняють правий і лівий тоталітаризм, фашизм, націонал-соціалізм, неототалітаризм.

Авторитаризм є м'якшою, помірнішою формою антидемократичного політичного режиму і базується на необмеженій владі однієї особи, групи осіб/партії за нівелювання ролі інших представницьких інститутів та збереження окремих прав і свобод людини і громадянина.

Якщо тоталітаризм проникає і контролює всі сфери життя, то авторитаризм переважно зосереджується на політичній сфері, унеможливаючи вільні вибори і перешкоджаючи демократичній ротатії влади. Таким чином не допускається або обмежується політична опозиція, але зберігається автономія особи і суспільства в неполітичних сферах. Науковці з позицій конституційного права наділяють авторитарний режим таким рисами: 1) політичні права та свободи громадян визнаються та реалізуються обмежено, що не забезпечує можливості самостійної участі громадян у державній політиці; 2) транзит влади та формування вищих органів держави за конституцією відбувається на основі виборів, але вибір партій або кандидатів обмежений; 3) принцип поділу влади може згадуватися в конституції, але фактично відсутній, оскільки судова влада перебуває під контролем виконавчої, а акти президента чи уряду втручаються в сферу законодавчої влади і мають більшу вагу, ніж закон; 4) допускається обмежений політичний плюралізм, але плюралізм політичної ідеології обмежується; 5) рішення приймаються владою без урахування думки політичної опозиції та суспільства; 6) обмежується свобода слова, в ЗМІ поширена цензура; 7) збройні сили беруть участь у політиці [7]. Авторитарні режими часто поєднуються з диктатурою окремої особистості. До них найчастіше відносять військово-бюрократичний режим, корпоративний авторитаризм, до-

тоталітарний авторитаризм, постколоніальний авторитаризм, расову квазідемократію, султаністський режим.

Ними перелік не вичерпується, позаяк окремі ознаки авторитаризму модифікуються в специфічних умовах тих чи інших держав, у результаті чого виникають різновиди авторитарних режимів, наприклад, олігархічний, конституційно-авторитарний та ін. Водночас присутність однієї або кількох характеристик авторитарного режиму не дає підстав автоматично характеризувати політичний режим держави як авторитарний, оскільки у світі існує багато змішаних форм напівавторитарних, напівдемократичних режимів, що впритул наближає нас до теми дослідження – позиціонування гібридного політичного режиму.

Безумовно, слід згадати і політичні режими, які не можуть однозначно бути позиціоновані за шкалою демократичності. Наприклад, теократичний режим, за якого влада напряму пов'язана з релігією, де носій релігійної влади уособлює владу Бога, відтак звільняється від будь-яких зобов'язань та контролю з боку суспільства. Релігійні приписи та заборони стають одночасно і юридичними. Сучасним прикладом теократичного режиму є ісламський фундаменталізм, що базується на порушенні прав і свобод людини, відродженні фундаментальних мусульманських цінностей у суспільстві і може бути охарактеризований як недемократичний. Також слід згадати й відсутність політичного режиму як такого – анархію, характерну для періодів занепаду держави, заворушень, революцій та громадянських війн. Найчастіше анархія є короткостроковим проміжним режимом, що тимчасово постає в кризовий період переходу держави від одного політичного режиму до іншого.

Гібридний політичний режим як змішаний, проміжний між демократичними та недемократичними типами політичного режиму посідає особливе місце у працях сучасних українських науковців. А. Ремізов визначає гібридні режими як такі політичні режими, що не є ані демократичними, ані авторитарними, проте поєднують у собі як демократичні, так і авторитарні ознаки [8]. Водночас таке визначення гібридного режиму потребує деталізації та корекції, оскільки гібридні політичні режими можуть мати унікальні, лише їм притаманні ознаки, не характерні ні для демократичних, ні для авторитарних режимів. Дослідник вказує на численні перепони, що стоять на шляху концептуалізації гібридного політичного режиму, пов'язані із суперечливою природою цих політичних режимів. Тож гібридний політичний режим може розглядатися як окремий тип і категорія аналізу в ході політико-правових досліджень. На думку А. Ремізова, найперспективнішим для подальшої концептуалізації гібридних режимів є виявлення закономірностей їх функціонування, виокремлення внутрішніх і зовнішніх чинників стабільності або подальшого перетворення гібридних режимів на демократичні чи авторитарні.

Натомість К. Сарбаш застерігає наукову спільноту від однобічного застарілого підходу до інтерпретації гібридного режиму як винятково перехідного стану чи стадії розвитку політичної системи в процесі трансформації від авторитаризму до демократії чи навпаки [9, с. 168]. Це є продовженням абсолютизації значення дихотомічних типологій, за якими політичні режими поділяються на демократичні й недемократичні. Тоді як гібридні режими стали тривалим способом функціонування політичних систем, які химерно поєднують ознаки авторитаризму та демократії. На думку дослідниці, більшість трансформаційних систем перетворюються з одного типу чи стадії режиму на інший та спроможні інституціоналізувати різноманітну сукупність публічно-владних норм, принципів і практик у гібридний політичний режим, в якому перебувають десятиліттями.

Також К. Лавренова шкодує про те, що концепт гібридного режиму досі не має теоретичного підґрунтя, що дало б змогу виокремити його особність і чітко розрізнити з-поміж інших типів політичних режимів. У своєму інтегративному підході до концептуалізації гібридного політичного режиму вона балансує між: перехідною стадією трансформації авторитаризму до демократії, проміжним типом політичного режиму між демократією і авторитаризмом, новітнім різновидом авторитаризму (гібридний політичний режим тлумачиться переважно як новий авторитаризм з інклюзією демократичних інститутів) [10, с. 4]. Такий підхід пояснюється передусім нестабільністю гібридних режимів і політико-правових систем, у яких вони існують, коливанням між демократичним і недемократичним векторами розвитку, слабкістю державних інституцій.

Позиціонуючи гібридний політичний режим, неможливо оминати теоретичний доробок теоретика С. Гантінгтона, присвячений трансформації політичних режимів. За теорією вченого, третя

хвиля демократизації наприкінці ХХ ст. охопила кілька десятків держав, їх політичні режими зазнали трансформації від авторитарного до демократичного, але не завершили її. Американський вчений образно називав змішані гібридні режими «halfway house», які в українській науковій літературі найчастіше перекладають як «напівзбудовані будинки», маючи на увазі, що гібридні режими є недобудованими, незавершеними демократичними політичними режимами [11]. І випускають з уваги той факт, що «halfway house» в англійській мові також вживається як стійке (усталене) словосполучення і в перекладі означає явище, яке поєднує в собі особливості двох різних понять / речей, як правило, непоєднуваних, щоб догодити людям, яким не подобаються ці речі або явища самі по собі окремо [12].

Вживання цього вислову С. Гантінгтоном та його послідовниками вказує на певну непоєднаність, неузгодженість демократичної і недемократичної складових або елементів, закладених у природі гібридного політичного режиму, що означає його недовговічність і схильність до трансформації частіше в напрямі демократичного, рідше недемократичного режиму. Однак це припущення спростовує В. Кейс, у своїх працях критикуючи політологічні дослідження політичних режимів, надміру сфокусовані на демократичному транзиті, які утверджують ідею того, що лише демократія є різновидом стабільного політичного режиму, натомість гібридні, напівдемократичні режими хибно ототожнюються з нестабільними режимами. На прикладі еволюції держав Південно-Східної Азії вчений доводить, що гібридні режими можуть бути стабільними, тривалими і конкурентоспроможними – одночасно відповідати запитам еліт і потребам соціуму, подаючи приклад суспільного компромісу [13, р. 437]. Нічого, що гібридні режими обмежують політичну участь, якщо дозволяють порівняно вільні вибори, а це знижує рівень політичного невдоволення. В. Кейс стверджує, що «напівдемократичні режими» (демократії з елементами авторитаризму) в Сінгапурі, Малайзії та Таїланді у другій половині ХХ ст. можуть бути характеризовані як чітко окреслений окремий тип політичного режиму, що продемонстрував стабільність порівняно з більш чистими демократіями цього регіону.

Крім того, за підрахунками Б. Геддес, яка проаналізувала 163 авторитарних режими, саме гібридні режими мали найдовшу тривалість існування, яка удвічі–утричі перевищила класичні авторитарні режими (диктатури, хунти) [14]. З цих досліджень може випливати парадоксальний висновок, що гібридний змішаний політичний режим, який поєднує в собі на перший погляд непоєднувані демократію та авторитаризм, може виявитися більш довготривалим і життєздатним, ніж більш чисті типи. За аналогією з біологією, де гібрид, що поєднує в собі риси двох видів, є більш стійким до вразливостей, хвороб і умов зовнішнього середовища за ті види, які в ньому поєдналися. Відповідно до визначення гібрид (з лат. hybrida – перемішування) – це результат природного чи штучного схрещування двох організмів (видів), що відрізняються один від одного своєю спадковістю (генотипом). Гібриди виводяться завдяки корисним характеристикам, які не притаманні існуючим видам, задля гетерозисного ефекту – підвищеної життєздатності і продуктивності порівняно з вихідними материнськими формами [15].

Застосування цього міждисциплінарного підходу свідчить, що змішаний політичний режим отримав назву «гібриду» не випадково – йому також притаманний гетерозисний ефект. І це повсякчас ілюструють праці науковців, які детально досліджували і досліджують природу і сутність гібридних політичних режимів. В. Кейс вказує, що на тлі історичних перипетій деякі політичні режими не змогли завершити процес переходу до демократії або відступили від демократичного прогресу, якого досягли [16]. Однак автократично налаштовані лідери та партії чітко усвідомлювали, що військові режими та особиста диктатура виглядають надто авторитарно і можуть наразитися на санкції з боку світової спільноти, тому шукали шляхи легітимізації своїх автократичних переваг для продовження перебування при владі. Причому застосовані ними політико-правові механізми на тлі універсального оцінювання демократії мали виглядати цілком презентабельно.

І ось тут повною мірою проявляється гібридна природа цього змішаного політичного режиму, який користується з обох видів – демократичного і недемократичного, що посилює його стійкість і опірність викликам, у тому числі у вигляді оцінювання індексу демократії. Тож найефективнішим підходом для авторитарних за своєю суттю урядів, партій і можновладців стало наповнення гібридного режиму видимістю демократії, уникаючи або спотворюючи, вихолощуючи саму суть демократії. Набувши ззовні презентабельної демократичної конфігурації, авторитарний режим

може вдавати, що поважає права та свободи, насправді урізуючи або чинячи перешкоди для користування ними.

Незважаючи на те, що С. Гантінгтон вважав, що змішані / гібридні режими полегшують перехід до демократії, оскільки вони підвищують імовірність утвердження демократії внаслідок переходу від змішаного режиму, ніж від авторитаризму [17], його бентежили затяжні затримки на шляху до демократії. З часом кількість і тривалість таких затримок зростала, а правовий і політичний аналіз цих політичних режимів поглиблювався, вони почали визначатися як форми напівдемократії, виборчого чи конкурентного авторитаризму, зрештою оформившись в окремий вид політичного режиму – гібридний.

Висновок. Зважаючи на те, що в українських правових і політичних студіях концептуалізація гібридного політичного режиму зайшла, так би мовити, у глухий кут через численні перешкоди, асоційовані з суперечливою природою цих політичних режимів; химерним поєднанням і різним співвідношенням авторитаризму і демократії, що дає підстави визначати одночасно їх і як напівавторитарні, і як напівдемократичні; плутаниною безлічі авторських типологій політичних режимів; очікуваннями щодо завершення трансформації гібридних режимів у бік чистих видів (трактування гібридного режиму як тимчасового, перехідного), – свіжий погляд на позиціонування гібридного політичного режиму з однозначним трактування його як осібною виду політичного режиму, стійкішого, витривалішого і довговічнішого за чисті демократичні і недемократичні форми з огляду на його гібридну природу (гетерозисний ефект) та занурене в національний контекст унікальне, навіть винахідливе поєднання демократичних та авторитарних елементів, – політико-правовій науці не завадить.

Список використаних джерел

1. Теорія держави та права: навчальний посібник / за заг. ред. С. Д. Гусарєва, О. Д. Тихомирова. Київ: НАВС, Освіта України, 2017.
2. Явір В. Політико-правова система. *Правова політологія*. Академічний курс: підручник / за ред. І. О. Кресіної. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2021.
3. Редькін В. Політичні режими, їх різновиди. URL: <http://studies.in.ua/ru/gpzs-lekcii/3957-poltichn-rezhimi-yih-rznovid.html>.
4. Субота С. Особливості взаємодії громадянського суспільства та поліції в умовах демократичного політичного режиму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/9>
5. Гапоненко В. Політичний режим і народовладдя в Україні. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. № 4 (54).
6. Субота С. Особливості взаємодії громадянського суспільства та поліції в умовах демократичного політичного режиму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 3. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/9>
7. Редькін В. Політичні режими, їх різновиди. URL: <http://studies.in.ua/ru/gpzs-lekcii/3957-poltichn-rezhimi-yih-rznovid.html>.
8. Ремізов А. Гібридний політичний режим: деякі проблеми концептуалізації. *Освіта регіону: політологія, психологія, комунікації*. 2012. № 3. С. 67–72.
9. Сарбаш К. Теоретичні перспективи типології демократичного спектру гібридного політичного режиму. *Молодий вчений*. 2015. № 9 (2).
10. Лавренова К. Особливості розвитку гібридного політичного режиму в умовах демократизації: автореф. дис. ... канд. політ. наук: 23.00.02. Київ, 2017.
11. Huntington S. Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*. 1991. Vol. 2. Issue 2. P. 12–34.
12. Halfway house. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>.
13. Case W. Can the «Halfway House» Stand? Semidemocracy and Elite Theory in Three Southeast Asian Countries. *Comparative Politics*. 1996. Vol. 28. No. 4. DOI <https://doi.org/10.2307/422052>
14. Geddes B. What Do We Know About Democratization After Twenty Years? *Annual Review of Political Science*. 1999. Vol. 2. P. 115–144. DOI <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.115>
15. Гетерозисний ефект. URL: <https://superagronom.com/slovník-agronoma>.
16. Case W. Malaysia today: The demise of a hybrid? Not so fast... Asia Research Institute. URL: <https://theasiadialogue.com/2019/05/14/malaysia-today-the-demise-of-a-hybrid-not-so-fast/>.
17. Huntington S. Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*. 1991. Vol. 2. Issue 2. P. 12–34.

References

1. Teoriya derzhavy ta prava: navchal'nyy posibnyk / za zah. red. S. D. Husaryeva, O. D. Tykhomyrova. Kyiv: NAVS, Osvita Ukrainy, 2017. [ukr].
2. Yavir V. Polityko-pravova systema. *Pravova politolohiya*. Akademichnyy kurs: pidruchnyk / za red. I. O. Kresinoyi. Kyiv: Instytut derzhavy i prava imeni V. M. Korets'koho NAN Ukrainy, 2021. [ukr].
3. Red'kin V. Politychni rezhymy, yikh riznovydy. URL: <http://studies.in.ua/ru/gpzs-lekcii/3957-poltichn-rezhimi-yih-rznovidi.html> [ukr].
4. Subota S. Osoblyvosti vzayemodiyi hromadyans'koho suspil'stva ta politsiyi v umovakh demokratychnoho politychnoho rezhymu. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. 2021. № 3. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/9> [ukr].
5. Haponenko V. Politychnyy rezhym i narodovladdya v Ukraini. *Naukovi zapysky Instytutu politychnykh i etnonatsional'nykh doslidzhen'im. I. F. Kurasa NAN Ukrainy*. 2011. № 4 (54). [ukr].
6. Subota S. Osoblyvosti vzayemodiyi hromadyans'koho suspil'stva ta politsiyi v umovakh demokratychnoho politychnoho rezhymu. *Yurydychnyy naukovyy elektronnyy zhurnal*. 2021. № 3. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2021-3/9> [ukr].
7. Red'kin V. Politychni rezhymy, yikh riznovydy. URL: <http://studies.in.ua/ru/gpzs-lekcii/3957-poltichn-rezhimi-yih-rznovidi.html> [ukr].
8. Remizov A. Hibrydnyy politychnyy rezhym: deyaki problemy kontseptualizatsiyi. *Osvita rehionu: politolohiya, psykholohiya, komunikatsiyi*. 2012. № 3. S. 67–72 [ukr].
9. Sarbash K. Teoretychni perspektyvy typolohiyi demokratychnoho spektru hibrydnoho politychnoho rezhymu. *Molodyy vchenyy*. 2015. № 9 (2). [ukr].
10. Lavrenova K. Osoblyvosti rozvytku hibrydnoho politychnoho rezhymu v umovakh demokratyzatsiyi: avtoref. dys. ... kand. polit. nauk: 23.00.02. Kyiv, 2017. [ukr].
11. Huntington S. Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*. 1991. Vol. 2. Issue 2. P. 12–34.
12. Halfway house. Cambridge Dictionary. URL: <https://dictionary.cambridge.org/ru/>.
13. Case W. Can the «Halfway House» Stand? Semidemocracy and Elite Theory in Three Southeast Asian Countries. *Comparative Politics*. 1996. Vol. 28. No. 4. DOI <https://doi.org/10.2307/422052>
14. Geddes B. What Do We Know About Democratization After Twenty Years? *Annual Review of Political Science*. 1999. Vol. 2. P. 115–144. DOI <https://doi.org/10.1146/annurev.polisci.2.1.115>
15. Heterozysnyy efekt. URL: <https://superagronom.com/slovník-agronoma>. [ukr]
16. Case W. Malaysia today: The demise of a hybrid? Not so fast... Asia Research Institute. URL: <https://theasiadialogue.com/2019/05/14/malaysia-today-the-demise-of-a-hybrid-not-so-fast/>.
17. Huntington S. Democracy's Third Wave. *Journal of Democracy*. 1991. Vol. 2. Issue 2. P. 12–34.

Скрипнюк О. О. Гібридний політичний режим: до проблеми позиціонування

У статті не вперше здійснено наукову спробу позиціонування гібридного політичного режиму, вкотре безуспішну через суперечливу природу цього режиму, яскраво виражену національну специфіку поєднання демократичної та авторитарної складових, десятилітні затримки та опірність трансформації гібридних режимів у бік демократичних. Вивчення видів політичних режимів, доробку з теорії гібридного політичного режиму та застосування міждисциплінарного підходу дає підстави визначати гібридний режим як окремий вид політичного режиму, значно стійкіший і довговічніший за чисті демократичні і недемократичні форми з огляду на його гібридну природу (гетерозисний ефект) та занурене в національний контекст унікальне поєднання демократичних та авторитарних елементів.

Ключові слова: політичний режим, демократія, авторитаризм, гібридний політичний режим.

Skrypniuk O. O. Hybrid Political Regime: The Problem of Positioning

Introduction. This is not the first time a scientific attempt to position a hybrid political regime in the article has made, again unsuccessful due to the contradictory nature of this regime, pronounced national specifics of combining democratic and authoritarian components, decades of delays in transforming hybrid regimes towards democracies. The methodological basis on which the study is based is a systematic analysis combined with an interdisciplinary approach. The application of this interdisciplinary approach shows that the mixed political regime was called a “hybrid” not by chance - it also has a heterosis effect.

Autocratic leaders and parties were well aware that military regimes and personal dictatorships looked too authoritarian and could face sanctions from the international community, so they sought ways to legitimize their autocratic advantages in order to remain in power for a long time.

The most effective approach for essentially authoritarian governments has been to fill the hybrid regime with the appearance of democracy, avoiding or distorting, depleting the very essence of democracy. By gaining an externally presentable democratic configuration, an authoritarian regime can pretend to respect rights and freedoms by actually cutting or obstructing their enjoyment.

Hybrid regimes can be stable, long-lasting and competitive – while meeting the demands of elites and the needs of society, setting an example of social compromise. The concept of a hybrid regime still has no theoretical basis, which would make it possible to distinguish its identity and clearly distinguish it from other types of political regimes.

Conclusions. The study of types of political regimes, the development of the theory of hybrid political regime and the application of interdisciplinary approach gives grounds to define hybrid regime as a separate type of political regime, more stable and durable than pure democratic and undemocratic forms due to its hybrid nature (heterotic effect) and unique national combination of democratic and authoritarian elements.

Key words: political regime, democracy, authoritarianism, hybrid political regime.

DOI: 10.33663/2524-017X-2022-13-49